

УДК 636.2

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМ ОПОДАТКУВАННЯ

Попова І., Карнаух Д.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

ira_porova_dik@ukr.net

РЕЗЮМЕ. В статті досліджено системи оподаткування різних країн. Визначено недоліки та переваги систем оподаткування. Запропоновано напрями для реформування податкової системи в Україні

Ключові слова: податки, податкова системи, оподаткування, податкове навантаження.

Вступ. Оподаткування є однією з ключових функцій держави. Воно забезпечує фінансування бюджетних програм і соціальних послуг, необхідних для ефективного функціонування суспільства. Оподаткування відрізняється в кожній країні, оскільки залежить від багатьох факторів, таких як господарська ситуація, політичні умови, структура економіки, інфляція, розмір населення та інші.

Україна відноситься до країн з високим рівнем оподаткування. Згідно з дослідженнями, проведеними порталом "Cost.ua", Україна займає 14-те місце в світі за рівнем оподаткування, а серед країн Європейського Союзу знаходиться на останньому місці. Україна також має високі податкові ставки на доходи фізичних осіб, ПДВ та акцизи.

Однак, в українській системі оподаткування є деякі недоліки, які не сприяють розвитку економіки. Зокрема, більшість українських підприємств мають високий рівень тінізації, тобто займаються нелегальними операціями, щоб уникнути податкових платежів. Крім того, відсутність реформування системи оподаткування призводить до того, що українські підприємства часто неспроможні конкурувати зі своїми закордонними колегами.

Метою даної статті є дослідження систем оподаткування різних країн світу з метою порівняння їх ефективності та визначення можливих напрямів для удосконалення оподаткування в Україні.

Методи та матеріали дослідження. У дослідженні використано методи аналізу і синтезу; метод порівняння; системно-аналітичний; опитувальний.

Результати дослідження. В умовах розвинутих ринкових відносин податкова система є одним із важливих елементів регулювання економічних і соціальних процесів у державі. Головне завдання при формуванні податкових систем полягає в оптимізації потреб у податкових надходженнях із можливостями їх отримання.

В Україні питома вага податкових платежів у структурі валового внутрішнього продукту нижча, ніж в Японії чи країнах ЄС, але більша, ніж в США.

В нашій країні законодавством затверджено 11 податків та зборів: (7 державних та 4 місцевих), в Японії – 55 (25 державних та 30 місцевих), в Великобританії – 8, Італії – 15, Німеччині – 16, Франції – 7, Нідерландах – 9, Португалії – 8, Іспанії – 8, податків. Тобто, в нашій країні оптимальна кількість податків порівняно з іншими країнами світу.

В Україні більшу частину надходжень до бюджету складають непрямі податки, а саме податок на додану вартість та акцизний податок. Так, у 2021 році ПДВ склав 50,69% усіх бюджетних надходжень, акцизний податок – 15,64%, ПДФО – 21,33%, податок на прибуток підприємств – 9,25%. У країнах ЄС та США більшість надходжень до бюджету складають прямі податки.

Проаналізуємо ставки основних податків в нашій країні та в інших країнах (табл. 1).

Взагалі, ставки основних податків в Україні є нижчими ніж в інших країнах. Україна має найнижчі податкові ставки по трьох основним податкам серед країн Європи, які аналізуються. На другому місці розмістилась Польща, на третьому – Німеччина, четвертому – Іспанія, п'ятому – Нідерланди. Виходячи з

цього аналізу видно, що в нашій країні найнижчі максимальні податкові ставки в порівнянні з країнами Європи.

Таблиця 1

Ставки основних податків в Україні та інших країнах

Країна	Ставка ПДВ		Ставка ПДФО		Ставка податку на прибуток		Загальний рейтинг країни
	%	місце	%	місце	%	місце	
Україна	20	2	18	1	18	1	1
Німеччина	19	1	47,5	6	29,8	4	3
Іспанія	21	3	45	4	30	5	4
Італія	22	4	45,6	5	31,4	6	7
Франція	20	2	45	4	34,4	8	6
Нідерланди	21	3	52	7	25,5	3	5
Польща	23	5	32	2	19	2	2

Крім цього слід зазначити, що однією із найбільших проблем при веденні податкової політики є значні обсяги тіньової економіки. Загалом це явище властиве всім країнам, в тому числі і країнам Європи, тож співвідношення грошових оборотів у тіні до ВВП є в середньому невеликим. Однак в Україні, згідно звіту Міністерства економіки за січень-червень 2021, частка тіньової економіки складає 31% від обсягу офіційного ВВП [1]. Причому значна частка недооплачених податків припадає на великі та надвеликі підприємства, що домінують в українській економіці, на відміну від європейських, де основну частку займає малий бізнес. Це одна з причин чому застосування реформ в українській економіці, які спираються на європейський досвід, не є завжди коректним і можуть навіть гальмувати боротьбу з тінізацією [1]. А висока частка тіньового сектору в економіці ускладнює можливість зменшення податкового навантаження та погіршує конкурентні умови (табл.2).

Результати дослідження систем оподаткування України та Польщі довели, що податкова політика демонструє протилежні тенденції (табл.3).

Таблиця 2

Рівень податкового навантаження в Україні в 2017-2020 р.р.

Показники	Роки			
	2017	2018	2019	2020
Податкові надходження, млрд. грн.	852,7	986,3	1070,3	1136,7
Рівень бюджетного податкового навантаження, %	28,6	28,0	27,0	27,1
Загальний коефіцієнт податкового навантаження, %	38,4	37,6	37,8	38,2

Джерело: складено автором на основі даних [2-4].

Таблиця 3

Порівняння податкової політики України та Польщі

	Польща	Україна
Придбання касового апарата	Сплачує держава	За рахунок ФОП
Термін служби	немає	Заміна кожні 7 років
Вартість апарата	Від 3500 грн	Дешевше 6800 грн не купити
Обслуговування	1 раз в 2 роки	кожен місяць за 520 грн
Абонентська плата за користування програмою з передачі даних обліку в ДПС	немає	260 грн кожен місяць
Відсутність первинних документів	немає	Штраф до 51 000 грн
«зустрічні» перевірки	Немає такого поняття	Широко застосовується в законодавстві. Штрафи до 117 000 грн
Книга обліку доходів та витрат	Вказувати суми доходів та витрат. Але не вказувати джерело походження товару	Обов'язок показувати повні дані про джерело походження товару(первинні документи)
Штрафна невикористання касового апарата	30% від вартості проданого товару	100 відсотків (надалі 150%) вартості проданого товару

З одного боку, системні зміни, спрямовані на поступове зниження податкового та регуляторного навантаження на бізнес. З іншого боку, це держава, яка послідовно сповідує політику агресивного збору податків на тлі цілеспрямованих позитивних змін.

Для України така конфігурація закріплює на найближчі роки епоху високих податків, викликану розширенням зростання збирання податків для фінансування високих і часто неефективних бюджетних видатків. Країна продовжить іти назад як з погляду конкурентоспроможності в податкових питаннях, так і ступеня державного контролю та втручання в економіку.

Слід зауважити, що якщо Україна не буде реформувати податкову систему, то значна частина працездатного населення буде працювати в Польщі. Таким чином, Україна, як і раніше, має можливість працювати над помилками, приймаючи радикальні реформи, однією з яких буде податкова реформа, заснована на домінуючій економічній свободі. Також, головним напрямом підвищення ефективності податкової системи є запровадження оптимальних принципів оподаткування. Незважаючи на те, що ці заходи мають специфічні риси для кожної країни, в цілому вони спрямовані на ефективне оподаткування та досягнення соціальної справедливості.

Висновки. Порівнявши податкову систему нашої країни з більш розвиненими країнами, дійшли висновку – ідеальної податкової системи не існує, але є системи наближені до ідеалу в таких країнах, як Німеччина, США, Італія. З позитивних характеристик податкової системи України можна виділити відносно невеликий податковий тиск порівняно з країнами Європи та найнижчі ставки основних податків. На жаль, негативних характеристик набагато більше, ніж позитивних, серед них переважна доля податкових надходжень від непрямих податків над прямими, пряма система оподаткування, значні розбіжності в бухгалтерському та податковому обліках, слабка система адміністрування. оподаткування повинен досягати рівновага між потребами наповнення бюджетів та дотримання соціальної справедливості в суспільстві.

Література

1. Аналітична записка «Тіньова економіка: загальні тенденції». Міністерство економіки Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування відділ з питань економічної безпеки, детінізації економіки та статистики. - лютий 2022. -www.me.gov.ua.
2. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/> (дата звернення: 05.03.2023).
3. Доходи зведеного бюджету. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/> (дата звернення: 05.03.2023).
4. Загальнодержавні податки та збори. URL: <https://m.zir.tax.gov.ua/main/index/stavki> (дата звернення: 04.03.2023).

SUMMARY. The article examines the taxation systems of different countries. The article identifies disadvantages and advantages of taxation systems. The directions for reforming the tax system in Ukraine are proposed.

Keywords: taxes, tax system, taxation, tax burden.